

Mistige geschiedenis?

Gepubliceerd op: 31 oktober 2011, auteur: Mark Beumer

In De mist van de geschiedenis neemt Willem Frijhoff zijn lezers mee in de wereld van herinnering, vergeten, geschiedenis en identiteit. De rollen van herinneren, erfgoed en religie worden stevig onder de loep genomen in dit mooie boek.

Het begrip 'identiteit' is tegenwoordig een populair onderwerp. Niet alleen de identiteit van mensen zelf, maar ook de identiteit van regio's en landen wordt veel besproken. In een wereld die zo snel verandert als de onze lijkt het belangrijker dan ooit om te weten wie je zelf bent en waar je vandaan komt. Hoe je je iets herinnert is van wezenlijk belang in hoe je jezelf ziet.

Voor de wetenschap

In De mist van de geschiedenis bespreekt historicus Willem Frijhoff de cultuurhistorische dimensie van het herinneringsproces, met drie actuele zaken als rode draad: de relatie tussen herinneren en vergeten, plaatsen van herinnering als vorm van erfgoed en de rol van religie in de herinneringscultuur.

Dit boek is eigenlijk een verzameling van artikelen die als lezingen zijn uitgesproken op drie verschillende momenten. De lezer merkt gelijk dat dit boek voor de wetenschap bedoeld is door het vaak moeilijke taalgebruik. Veel vaktermen komen aan bod die het lezen bemoeilijken. Dit is jammer omdat het interessante onderwerpen zijn die iedereen kunnen aanspreken, historicus of niet.

Herinneren en vergeten

In de inleiding geeft de auteur aan dat er grofweg twee manieren zijn om tegen herinneren aan te kijken. Aan de ene kant via de werking van de hersenen en de psychologie en aan de andere kant de cultuurgeschiedenis. Door het hele boek is echter duidelijk dat hij kiest voor zijn eigen liefde, de cultuurgeschiedenis. In elk hoofdstuk vliegen woorden als herinnering, vergeten en identiteit je om de oren, maar ook begrippen als collective memory, cultural memory en historische sensatie. Na het lezen van dit boek kom je tot de conclusie dat er voornamelijk oog is voor wat herinneren en vergeten is.

Elk verhaal is ondersteund met een historisch voorbeeld om de moeilijke theorie te verduidelijken. Het meest aansprekende voorbeeld is de Opstand in de Nederlanden tussen 1555 en 1588, met als hoogtepunt het afzetten van de Spaanse koning. Door de koning na 80 jaar van opstand en oorlog aan de kant te schuiven ontstond de Republiek der Verenigde Nederlanden. Een gebeurtenis die in ons collectieve geheugen terechtgekomen is als

ontstaansgeschiedenis van onze natie. Een oorsprongsverhaal dat alleen bij Nederlanders op die manier in de herinnering zit. Buitenstaanders zullen zich deze gebeurtenissen heel anders herinneren.

Het tweede voorbeeld gaat over Frankrijk, waarbij getracht is de natiestaat te koppelen aan identiteit en plaatsen van herinnering. Dit is echter moeilijk te volgen. Het was interessanter geweest als de auteur zich gericht had op de Nederlandse plaatsen van herinnering. Hierover zijn in het verleden vier boeken verschenen die voor de Nederlanders erg tot de verbeelding kunnen spreken. De titels van die boeken zijn onderaan dit artikel terug te vinden.

Herinneren in Nijmegen

Het laatste artikel in het boek moet aansluiten bij het Nijmeegse onderzoeksprogramma Culture, Religion, Memory. Hierin wordt onderzocht hoe religie zijn sporen achterlaat in het leven van alledag. Dat kan gaan om het christendom en de islam, maar ook om de goden uit het oude Griekenland. Opvallend is dat volgens de auteur de psycholoog zich bezig houdt met persoonlijke herinnering en de historicus met het sociale herinnering. Met andere woorden, persoonlijk geheugen of het geheugen van de samenleving.

Willem Frijhoff heeft voor ingewijden een zeer interessant en prikkelend boek geschreven over onderwerpen die betrekkelijk nieuw zijn binnen de geschiedwetenschap. Om het ook voor een breder publiek aantrekkelijk te maken had hij zijn taalgebruik flink moeten aanpassen. Toch is het boek een aanrader, desnoods met een woordenboek erbij.